

GLASBA

RAZMISLJANJA O KONCERTNI SEZONI 1963/1964. Pretekla glasbena sezona v Ljubljani je bila slej ko prej bogata v kvantitativnem pogledu, saj je bilo čez šestdeset koncertov v abonmajih in precejšnje število prireditev manjših koncertnih akterjev, privatnikov (!), glasbenih šol in Akademije za glasbo. Osnovno vprašanje, ki se nam vsiljuje pri tem podatku (na devet mesecev, kolikor traja koncertna sezona, odpade na najkritičnejše — zimske ter konec sezone — večina šolskih nastopov, včasih tudi do 10 koncertov na enega), je vsekakor odziv publike na tolikšno glasbenokulturno dobroto, ki nam jo cela vrsta glasbenih organizatorjev nudi ob sorazmerno majhnem krogu potrošnikov. Razveseljivo dejstvo, da je bil od novega leta sem redko kateri koncert Slovenske filharmonije nerazprodan (žal kaj takšnega ne moremo trditi za prireditve drugih koncertnih prireditev), nam morda odpira svetlejšo perspektivo za bodočnost. Seveda se ob tem podatku ne gre zazibati v lagodnost, kajti priliv nove publike ostane še vedno osrednji problem v našem glasbenem življenju. Morda bo ustanovitev Glasbene mladine Slovenije, ki sovpada z letošnjo sezono, rodila v prihodnjem letu prve sadove organiziranega dela. Letos je namreč bil za mladino prirejen en sam simfonični koncert, dokaz, da je bilo treba iz te zagate najti čimprej kar najodločnejšo pot. Število naših glasbeno-reproduktivnih institucij in umetniških teles in iz leta v leto večje število glasbenikov, ki so sposobni in željni nastopanja, nas bosta nujno silili v to.

Kljub temu pa ostane še vedno vprašanje smotrnosti tolikšnega števila prireditev (ki so bolj ali manj po svoji fiziognomiji in programski usmerjenosti podobne) v sami Ljubljani (ali za samo Ljubljano); vprašanje, ali ne bi kazalo z večjo prožnostjo posredovati glasbene dobrine, ki so se nakopičile v glavnem mestu, tudi širom po Sloveniji. Pri tem ne gre pozabljati, da je včasih tista tolikanj zapostavljena provinca v marsičem manj pokvarjena od snobizma velikih mest in celo bolj sprejemljiva za nekonvencionalne, sveže in sodobnejše programe. Kot bo vsaj deloma pokazal pričujoči sestavek še na zaskrbljujočo podrejenost domačih izvajalcev in ustvarjalcev v strukturi celoletnih programov, je tudi ta problem, če globlje analiziramo situacijo, poleg nesmotrnega planiranja koncertnih prireditev težava, s katero se srečujejo naši glasbeniki (eni dokaj prizadeto, drugi spet brez vsakršnega razumevanja). Takšnemu anarhičnemu stanju utegne napraviti konec ustanovitev koordinacijskega odbora koncertnih prireditev (v naši mali Ljubljani imamo kar pet večjih koncertnih poslovalnic: Slovensko filharmonijo, Radio televizijo Ljubljana, Koncertno direkcijo, prireditveno poslovalnico Festival in Koncertni biro Društva glasbenih umetnikov Slovenije, poleg tega pa še vrsto manjših koncertnih akterjev: Collegium musicum, Akademijo za glasbo, neštete glasbene šole, Pro musica viva itd.), ki je nastal na pobudo republiškega sekretariata za kulturo in prosveto. V tem telesu bi se ob dobri volji vseh sodelujočih lahko rešili vsi problemi koncertnega urnika, angažmaja čim večjega števila domačih umetnikov, smotrnega planiranja skladb in boljši odnos do domače tvornosti. Ker pa je takšna akcija odvisna od zainteresiranih koncertnih prireditev in njihovega delovanja v tej smeri, moramo vsekakor počakati na rezultate prihodnje sezone.

Ker se vsako leto postavlja pri analizi koncertne sezone na prvo mesto njena programska struktura, bom skušal to področje malo podrobneje osvetliti in to za vsako ustanovo, ki se bavi s samostojnim koncertnim prirejanjem, posebej. Daleč pred vsemi drugimi je Slovenska filharmonija, ki je s svojimi 50 koncertnimi nastopi (od tega le nekaj izven Ljubljane) v letošnji sezoni krila večino koncertnega življenja pri nas. Brez gostovanj (Udine, Celovec, Pula, Rijeka, Celje, Maribor, Golnik), priložnostnih proslav (Planinska zveza, Slovensko zdravniško društvo, Prešernova proslava) in še kakšne manj pomembne prireditve — torej v svojih rednih abonmajskih in izvenabonmajskih koncertih, je orkester Slovenske filharmonije (sem sodi tudi mešani zbor, ki pa je samostojno nastopil samo enkrat) izvedel 103 različne skladbe. Če jih skušamo razvrstiti v tradicionalno razpredelnico predklasika — klasika — romantika — 20. stoletje — domači avtorji, nam številke dajo sledečo sliko: 3 — 26 — 33 — 27 — 14. K temu prištejem — iz skrbi za domačo tvornost — še nadaljnjih 10 domačih skladb, ki so bile izvedene na prej omenjenih priložnostnih koncertih ali gostovanjih. S tem seveda število domačih del ne pridobi dosti, ker so prav ti priložnostni koncerti in gostovanja sicer sestavljeni kar najbolj popularno (se pravi z deli romantičnih skladateljev). Te številke nam povedo, da je predklasika potisnjena ob stran (izjema je le celovečerni Bachov *Johannes-passion*), klasika tvori slej ko prej nepogrešljiv del koncertnega repertoarja in to skoraj izključno z imeni Haydn — Mozart — Beethoven, romantika kaže na zastarel okus naše publike ali pa na pretirano skrb prirediteljev, da bi bili programi čim popularnejši, kar pa je seveda za naše čase že skrajno provincialna zabloda, dokaj visoko število del našega stoletja (sem sem uvrstil samo dela tujih avtorjev) pa na delno popularnost Prokofjeva — kar pet njegovih simfoničnih del — ter nekaj načrtnega forsiranja takšnih del, še več pa naključja. Med domačimi deli, ki prihajajo na program bolj iz nekakšnega obveznega dolga do domače kulture kot pa iz resnične želje, pa so bile letos le štiri prve izvedbe, kar je pravzaprav zelo malo. Prištejmo sem še dve prvi izvedbi na koncertu zbora Slovenske filharmonije (Gallus — *Missa*, Ukmar — *Bedno življenje*), a s tem še vedno ne dobimo odgovora, ali gre za morebitno majhno zanimanje skladateljev za izvedbe Slovenske filharmonije ali pa zgolj za izbor programskega vodstva. Ker nameravam v prvih izvedbah pisati na posebnem mestu obširneje, naj jih tukaj samo naštejem: Škerl — *2. simfonija monotematica*, Škerjanc — *Klavirski koncert za levo roko*, Šivic — *Alternacije* in Srebotnjak — *Antifona*.

Največ izvedb je doživel letos Škerjanc, ki je poleg že omenjene prve izvedbe *Konzerta za klavir (za levo roko)* imel na sporedu Slovenske filharmonije še *2. suito za godala* in *Klavirski koncert* — kasneje bomo pri sporedih Radio-televizije našli še dve njegovi izvedbi. Skupno torej pet skladb za orkester, kar v naših majhnih in omejenih razmerah pomeni vsekakor izjemen dogodek. Na drugem mestu je Lipovšek s štirimi izvedbami: z *Domovino* na rednih koncertih in s 1. stavkom *Simfonije* na Prešernovi proslavi, *2. suito za godala* na gostovanju v Vidmu in *Domovino* na proslavi Planinske zveze. Dodajmo še izvedbo njegove zborovske skladbe *Pesem Simna Sirotnika*. Uroš Krek je bil zastopan na sporedih Slovenske filharmonije z *Mouvements concertants*, z njegovim *Violinskim koncertom* pa so gostovali v Celovcu (ter še eno delo na sporedih Radio-televizije). Drugi skladatelji so bili zastopani

le po enkrat: Švara — *1. simfonija*, Osterc — *Mati*; v tej vrsti tudi nekaj drugih jugoslovanskih skladateljev: Bjelinski — *Sinfonietta brasiliera*, Obradović — *Scherzo in modo dodecafonico*, Lhotka — *Koncert za godala* in Rajičić — *Koncert za klarinet*. Takšne informacije so vsekakor dobrodošle, čeprav z izjemo Rajičičevega koncerta ni bilo omembe vrednejšega dela. Zanimivo bi bilo izvedeti, če tudi druge filharmonije recipročno mislijo na naša dela (Slovenska filharmonija je na svojih gostovanjih v Zagrebu in Beogradu izvajala Osterčevo pesnitev *Mati*). Omenimo še skladbe, ki so bile na sporedu na priložnostnih koncertih: Ramovš — dva stavka iz *Sinfoniette*, Arnič — *Pesem planin* — obe na koncertu Planinske zveze (!). Splošna ugotovitev je lahko le sledeča: zelo ozek izbor, predvsem pa malo interesantnih del. Ali to kaže na stagnacijo naše ustvarjalnosti?

Nekaj velikih celovečernih vokalno-instrumentalnih del je pritegnilo prekomerno zanimanje publike, čeprav ne vedno najbolj upravičeno (snobizem!): že omenjeni Bachov *Johannes-passion*, Beethovnova *Missa solemnis* v zagrebški izvedbi in Verdijev *Requiem* (dve izvedbi v Ljubljani in gostovanje v Mariboru). Z Bachom je Slovenska filharmonija gostovala tudi v Zagrebu.

Zanimivejša so nekatera dela našega časa, ki so pestrila sporede Slovenske filharmonije. Kot bi praznovali kakšno obletnico Prokofjeva, smo lahko slišali kar pet njegovih del: *6. simfonijo*, oba *violinska koncerta*, *1. klavirski koncert* (napovedan je bil tudi drugi, a je žal odpadel) ter *suito Poročnik Kijé*. Lahko mirno zapišemo, da je Prokofjev danes povsem sprejemljiv in neproblematičen za vsakega poslušalca. Vsekakor razveseljivo dejstvo. Že pri Bartóku, čigar tri dela so bila izvajana, pa problem ni več tako enostaven, in to z dveh strani: izvajalci ga nikakor niso vajeni spričo pomanjkanja vsakršne tradicije pri izvajanju malce sodobnejših del, publika pa ga seveda v takšni nedodelani in neprepričljivi izvedbi ne bo znala ceniti. Slišali smo njegov *5. klavirski koncert*, ki je bil vsekakor najbolje izvajan, (solist Darko Lukić, dirigent Bogo Leskovic), *Glasbo za godala, celesto in tolkala*, ki kljub renomiranim izvajalcem (Zagrebski filharmoniji) ni bila prav nič prepričljiva, in ljubki *Divertimento* za godala, ki pa je bil kar pretrd oreh za naša godala. Ta ugotovitev, ki je bila splošna, bi dala misliti, da smo glede reprodukcije sodobnejših del (in takšen Bartók prav gotovo ni nikakršen ekstrem, prej povsem sprejemljivo in celo tradicionalno delo) še na zelo nizki stopnji. Od Stravinskega za izpremembo nismo slišali že obrabljjenih baletov ruske periode, marveč ljubko in neproblematično *2. suito* v briljantni izvedbi (dirigent Kurt Sanderling), dve Šostakovičevi *simfoniji* — *prvo* v dokaj konfuzni izvedbi z Jaguštom, *osmo* pa na gostovanju Zagrebške filharmonije v izredno sugestivni izvodbi Kirila Kondrašina, ki je približala celo nekatera izredno razvlečena mesta (cela druga polovica te gigantske simfonije). Dirigent Leskovic je predstavil ljubke *Paganinijeve variacije* Borisa Blacherja, ki so bile senzacija takoj po koncu 2. svetovne vojne, Samo Hubad pa nam je predstavil izredno močno delo Arnolda Schönberga kantato za recitatorja, moški zbor in orkester *Preživeli iz Varšave*, katere sugestivnost bi bila neprimerno večja, če bi bil recitator Jurij Souček ozvočen in bi tako njegova odlična interpretacija prišla bolj do izraza. Trije koncertanti so nam postregli s sodobnimi deli in tako ovrgli nesmiselno trditev, da le standardni koncerti nudijo izvajalcu in poslušalcu edini užitek. To so bili Rok Klopčič (Szymanowski — *1. violinski koncert*), Milenko Stefanović (Copland — *Koncert za klarinet*, Debussy — *Rapso-*

dija) in George Neikrug (Martinů — 1. koncert za violončelo). Brez strahu, da bi bili banalni, lahko ugotovimo, da je bila izvedba Gershwinovega *Amerikanca v Parizu* (dirigent Aldo Faldi) dogodek svoje vrste in bi bilo vredno razmisliti o izvedbi podobnih del, ki bi tvorila most med publiko in zahtevnejšimi skladbami. Nekaj del Debussyja in Ravela, ki sicer sodijo v naš čas in so pisana v sodobnem duhu, danes ne pomeni nobenega revolucionarnega dejanja več in lahko z veseljem ugotovimo, da glasba našega časa sloni na trdnih temeljih, ki jih tudi konservativna koncertna publika ne more več odklanjati.

RTV Ljubljana je letos izvedla dva izredno pomembna ciklusa: prvega s svojim orkestrom, ki je dosegel lepo izvajalsko raven in potrebno rutino, drugega pa s stilnimi koncerti v studiu 14. Na prvem ciklu se je zvrstilo četvero koncertov — predklasična — klasika — moderna — domača tvornost. Tu omenimo od domačih del Bravničarjev *Koncert za rog in orkester* (solist Jože Falout), ki je bil prvič izvajan, dalje Krekove *Inventiones ferales* za violino in godala (v odlični izvedbi Igorja Ozima), dvoje Škerjančevih del (*Mařenka* in *Concertino za klavir in godala* s solistko Jelko Suhadolnik-Zalokarjevo), Bjelinskega *Dipartimento*. Novakov *Figaro* in Sorkočevićovo *Simfonijo v D duru*. Tudi njihov komorni zbor je postregel s praisvedbami: Gallus *7 madrigalov*, Srebotnjak — *Requiem za talca*, Osterc — *Belokranjska suita* in Šivic — *Urok*. Na koncertih v studiu 14 pa velja omeniti večere del Slavka Osterca (s prvo izvedbo *Koncerta za violino in 7 instrumentov* v izvedbi violinista Roka Klopčiča in ansambla »Slavko Osterc«), Francija Šturma in del starih slovenskih skladateljev. En večer je bil posvečen tudi stari poljski glasbi, medtem ko so drugi večeri manj pomembno vplivali na naše koncertno življenje (Mozart, Schubert). Statistični rezultat koncertnega delovanja RTV Ljubljana (brez koncertov v studiu 14): 9 predklasičnih del (en komorni koncert je bil posvečen delom italijanskega in nemškega baroka), 6 klasičnih, 9 romantičnih in 3 dela našega stoletja. Jugoslovanskih del je bilo 14 (z zborovskim koncertom vred, a brez upoštevanja večerov Osterca, Šturma in starih mojstrov). Vsekakor mnogo večji odstotek kot pri Slovenski filharmoniji, saj je Radio-televizija Ljubljana izvedla vsega skupaj v Ljubljani le 41 del. Ostala koncertna dejavnost Radio-televizije, ki je s svojimi ansambli gostovala izven Ljubljane, pa se je omejevala zgolj na standarden repertoar (operne arije, romantična dela). Vsekakor pa lahko ugotovimo, da je orkester Radio-televizije dosegel v tej sezoni lepe poustvarjalne uspehe, ki jih v nemali meri dolguje svojemu novemu pedagogu Jakovu Cipciju.

Fiziognomija programov Koncertne direkcije Slovenije kaže v nasprotju s Slovensko filharmonijo in Radio-televizijo Ljubljano sliko naključja in nenačrtnosti. Že samo dejstvo, da se je od programiranih prireditev, ki jih je Koncertna direkcija objavila v pričetku sezone, izpolnilo le malo — vzroki so pač v mnogoštevilnih odpovedih tujih koncertantov in ansamblov — in pa vsekakor premajhna skrb za domače poustvarjalce, sta dala letošnji sezoni tega prireditelja vsekakor nekaj klavirno podobo. Poleg teh bolj ali manj objektivnih razlogov za nezanimivo sezono pa daje tudi slika izvajanih del izredno porazen rezultat za našo domačo tvornost: nekaj del Matičiča, Ravnika, Srebotnjaka in morda še kakšna malenkost v množici del romantike in klasike, ki se jim v poslednjih letih pridružuje vse več skladb Sergeja Prokofjeva in Béle Bartóka ob obveznih Debussyjih in Ravelih: to je slika povsem nenačrtna in

skrajno provincialne programske politike. Drugi mali prireditelji koncertov komornega in solističnega značaja: Collegium musicum, Pro musica viva, Akademija za glasbo, razni privatniki, ki niso našli zatočišča pri Koncertni direkciji, so se v mnogo večji meri oddolžili naši ustvarjalnosti, čeprav pri tako razdrobljenih in finančno nepodprtih akcijah seveda ne more biti govora o kakšni načrtnosti. Pa vendarle je dobra volja in čut za odgovornost do naše lastne nacionalne kulture zmagala nad okostenelim in nazadnjaškim malikovanjem tujega in zastarelega. Pri Koncertni direkciji velja poleg izrednih pianistov Gilelsa, Janisa in Ciccolinija omeniti predvsem gostovanje Bachovega orkestra iz Leipziga, Komornega orkestra iz Los Angelesa in godalnega kvarteta Tátra iz Budimpešte. Od domačih ansamblov pa samo Zagrebški godalni kvartet in Slovenski oktet — to je kaj pičila bera na komornem področju, ki ga iz leta v leto zamenjuje zgolj plejada pianistov, ki igrajo bolj ali manj iste skladbe.

Letos velja omeniti izredno aktivno dejavnost Akademije za glasbo, ki je poleg običajnih solističnih nastopov svojih diplomantov koncertirala večkrat tudi s svojim simfoničnim orkestrom. Ta orkester (žal sestavljen pretežno iz članov Radio-televizije Ljubljana in Slovenske filharmonije) je odlično koncertantno telo, ki se je predstavil tudi v Zagrebu in na gostovanju v Vidmu. Posebej velja omeniti, da je ta orkester krstno izvedel *Koncert za flauto in orkester* mladega skladatelja Josipa Magdića, delo za študenta vsekakor nadpovprečnih kvalitiet.

V delovanju Koncertnega biroja Društva glasbenih umetnikov Slovenije sta letos v ospredju dva koncerta: koncertna izvedba Händlove opere *Julij Cezar* ter prvi v seriji koncertov slovenskih samospevov z deli Škerjanca, Ravnika, Šivica in Merkuja. Collegium musicum, ki ga vodi Pavel Šivic, je posredoval dela domačih avtorjev Cigliča, Ježa, Šivica, Božiča, Petrića, Stibilja in Ramovša (med katerimi so bila dela zadnjih treh avtorjev ponovitev izvedb na mednarodnem festivalu Varšavska jesen), skupina *Pro musica viva* pa je na koncertu v Moderni galeriji izvedla komorna dela Ramovša, Pahorja, Kelemena, Lebiča, Pousseurja, Rabeja, Ježa, Štuhca in Petrića.

Ob koncu naj sklenem, da je pretekla koncertna sezona v Ljubljani sicer v kvantitativnem pogledu zadostila, v programskem pogledu pa zapustila vtis naključja in standardnih ponovitev. Vsekakor priložnost, da se odgovorni zamislijo in skušajo v bodoče sestavljati zanimivejše programe, ki bodo prinašali več novih, našemu občinstvu neznanih del in ki bo v njih čutiti večjo odgovornost do domače glasbene tvornosti. Na koncu pa še tole: prav bi bilo, da bi omogočili domačim poustvarjalnim umetnikom pogostejše nastopanje, saj večkrat drži, da ni vse zlato, kar prihaja (za drag denar!) iz tujine.

Ivo Petrić